

WEIDEVOGELINVENTARISATIE
WATERBERGING WOULDSE POLDER
MIDDEN DELFLAND 2021

Opdrachtgever: Hoogheemraadschap van Delfland
hh Auteur: Ferry van der Lans
Datum: 12 september 2021

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding.....	3
1.1 Aanleiding.....	3
1.2 Doel.....	3
2 Methode.....	4
2.1 Werkwijze.....	4
2.2 Weersomstandigheden.....	4
2.3 Gebiedsbeschrijving.....	5
2.4 Beschrijving percelen.....	5
3. Bespreking resultaten weidevogels.....	7
3.1 Aantallen en trend.....	7
3.2 Broedsucces (BTS).....	8
3.3 Vliegvlugge kuikens.....	10
3.4 Overige broedvogels.....	11
3.5 Predatoren.....	11
4. Graslandgebruik.....	12
4.1 Graslandgebruik.....	12
5. Conclusie.....	13

1 Inleiding

Ferry van der Lans heeft van het Hoogheemraadschap van Delfland opdracht gekregen voor het uitvoeren van een weidevogelinventarisatie en beheeradvies in de calamiteitenwaterberging in de Woudse polder te Midden-Delfland. In dit rapport, d.d. 12/09/2021, worden de resultaten besproken.

1.1 Aanleiding

Aanleiding tot deze inventarisatie en beheeradvies is de wens van het weidevogelpact (WLTO¹, Vockestaert, gemeente Midden-Delfland, Natuurmonumenten, KNNV) en het daarbij betrokken Hoogheemraadschap van Delfland de graslandgebieden in Midden-Delfland te optimaliseren voor weidevogels. De Woudse waterberging is eigendom van het Waterschap en wordt gebruikt door lokale boeren. De functie is in eerste instantie calamiteitenberging, maar het Waterschap is bereid gevonden extra maatregelen voor de weidevogels te nemen. De maatregelen zijn met ingang van 2015 toegepast en zijn vanaf 2017 onder gebracht als beheerpakket bij het agrarisch collectief Midden-Delfland. 2021 is het zevende jaar op rij, dat de waterberging weidevogelbeheer heeft en de vogels gemonitord worden.

1.2 Doel

Het doel van deze weidevogelinventarisatie is aan te tonen of deze polder gebruikt wordt door weidevogels om te broeden, hoeveel weidevogels er broeden en waar ze broeden, maar ook wat het broedsucces is en hoe het gebruik en beheer van de graslanden zich verhoudt tot de aantallen, verspreiding en het broedsucces. Door de populatie nauwlettend te volgen wordt beschouwd hoe succesvol het weidevogelbeheer is en of bijsturing in beheer noodzakelijk is.

1 WLTO is in 2021 helaas uit het pact gestapt

2 Methode

De waterberging in de Woudse polder is in het voorjaar van 2021 geïnventariseerd op broedvogels volgens de BMP-weidevogels methode (Broedvogel Monitoring Project; SOVON).

De velddata zijn geanalyseerd, waarbij het aantal broedparen en het Bruto Territoriaal Succes (BTS) zijn vastgesteld. Het aantal broedparen wordt bepaald aan de hand van tenminste drie waarnemingen van vogels met binding op eenzelfde locatie. Het Bruto Territoriaal Succes (BTS) is het percentage ouderparen met jongen t.o.v. het totaal aantal broedpaartjes van een soort. Een BTS van 65% wordt als voldoende beschouwd om de lokale populatie in stand te houden. Het BTS geeft een maat voor broedsucces door het aantal paren met kuikens te tellen wanneer vrijwel alle paartjes kuikens hebben en de meerderheid van de kuikens een leeftijd heeft van circa 2 weken oud. Voor grutto en tureluur is dat in de laatste week van mei/ eerste week juni, voor Kieviten eind april/begin mei en voor de scholekster in juni. De kuikens van weidevogels hebben 4-5 weken nodig om vliegvlug te worden en het BTS is geen definitieve uitslag van het broedsucces van hoeveel kuikens vliegvlug geworden zijn.

2.1 Werkwijze

Gedurende het broedseizoen zijn 4 bezoeken aan het gebied gebracht volgens de SOVON BMP weidevogels methode. De bezoeken vonden plaats op de in tabel 1 genoemde data. Het tellen van de polder nam ongeveer 2 uur in beslag. Tijdens deze veldbezoeken werd de polder zoveel mogelijk vanaf de fietspaden en wandelpaden geteld teneinde de verstoring tot een minimum te beperken. Iedere ronde is uitgevoerd via een vaste route, lopende over de dijk van de Zweth. Vanaf half mei zijn insteken gemaakt in de graslanden, omdat het gras te lang is geworden om alle vogels vanaf de dijk waar te nemen. Bovendien maken de weidevogels tijdens deze insteken met hun gedrag duidelijk in welk stadium van hun broedseizoen ze zich bevinden en kan bepaald worden hoeveel succesvolle paren met jongen rondlopen. De watergangen liggen haaks op de dijk en zijn daardoor goed te bekijken.

Tabel 1: Uitgevoerd veldbezoek

Datum	Activiteit	Soortgroep	Uitvoerende
03-04-2021	Inventarisatie	weidevogels	F. van der Lans
17-04-2021	Inventarisatie	weidevogels	F. van der Lans
01-05-2021	Inventarisatie	weidevogels	F. van der Lans
29-05-2021	Inventarisatie	weidevogels	F. van der Lans
06-06-2021	Inventarisatie	weidevogels	F. van der Lans

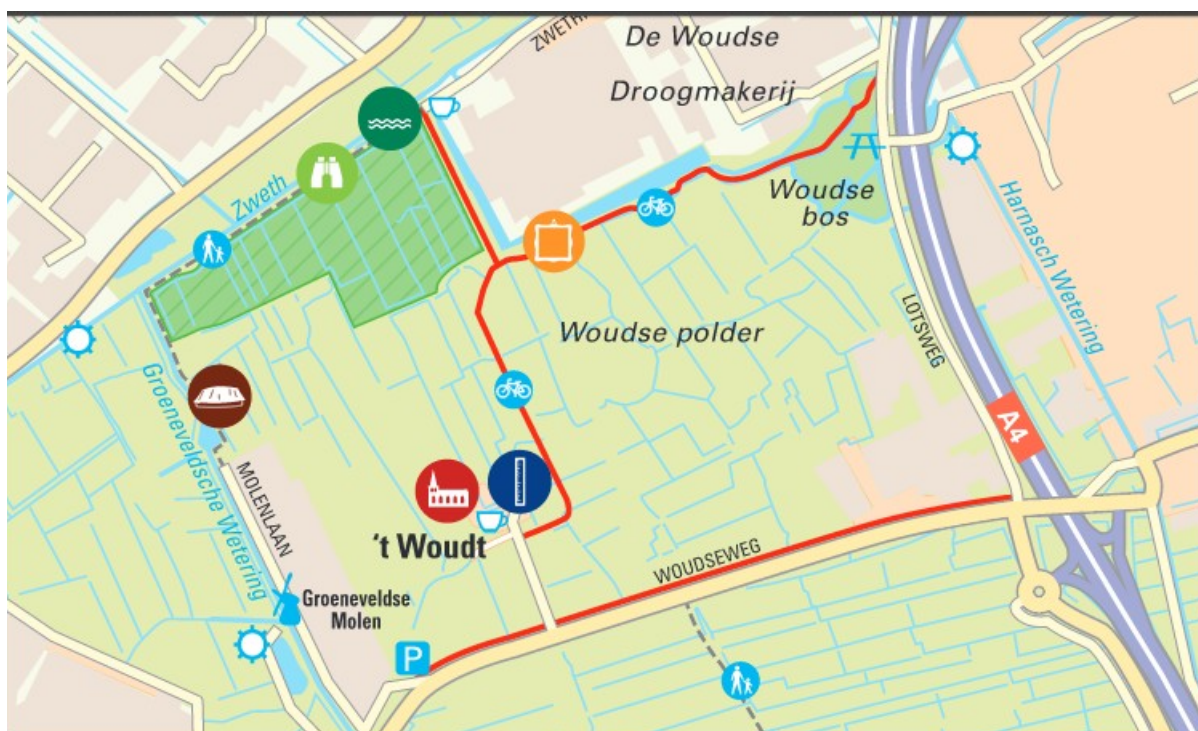
2.2 Weersomstandigheden

Het weer was tijdens de meeste bezoeken tot en met mei regenachtig, winderig en koud. Begin juni werd het pas warmer en zonniger. De matige weersomstandigheden bleken positief voor de aantallen weidevogels en hun broedsucces. De voordelen van deze weersomstandigheden voor de weidevogels zijn meerledig; er vindt minder predatie plaats, omdat predatoren minder gunstige omstandigheden hadden om te jagen. Daarnaast is de bereikbaarheid van voedsel beter voor de weidevogels, omdat bodemleven aan de oppervlakte zit, er meer insecten zijn die zich in ondiep water voortplanten, de insecten makkelijker te pakken zijn met slecht weer en het gras minder snel groeit, zodat de kuikens zich er makkelijker doorheen kunnen bewegen. Na een mooie periode eerste helft juni, werd het weer wisselvallig.

2.3 Gebiedsbeschrijving

De calamiteitenberging van 34 hectare ligt in de Woudse polder in Midden-Delfland. De Woudse polder is een graslandpolder met enkele maïsland percelen tussen de Woudse weg en de Zweth, rondom het cultuurhistorische plaatsje 't Woudt. In een deel van de polder is een calamiteitenberging ingericht, waardoor een omdijkte deel met grasland duidelijk gescheiden is van de rest van de polder.

De Woudse polder waterberging is een 'droge berging', wat inhoudt dat alleen bij overtollig water in de boezem van Delfland, water in de berging zal worden ingelaten. Dat betekent dat de weilanden gewoon kunnen worden gebruikt door vee en vogels. Het Hoogheemraadschap kreeg in 2005 de Landschapsprijs van Zuid-Holland voor het, in samenspraak met diverse belangengroeperingen en de gemeente Midden-Delfland, realiseren van het plan voor de waterberging in de Woudse polder, die in 2008 is opgeleverd. Rondom de waterberging staat een aantal informatiepanelen met uitleg over de waterberging en de activiteiten van het Hoogheemraadschap. Ook op de Zwethkadedijk, een wandelpad dat van de inlaat van de berging langs de Zweth en de Groeneveldse watering richting Molenlaan loopt, is een informatiepunt ingericht. (Bron: Hoogheemraadschap van Delfland, zie afbeelding 1).

Afbeelding 1: Ligging Woudse polder met in donkergroen linksboven de waterberging, die geïnventariseerd is op weidevogels. (Bron: Hoogheemraadschap van Delfland)

2.4 Beschrijving percelen

De bodem in het projectgebied is een mengsel van klei en veen. Organische rijke lichte klei, hier en daar meer venig. Deze grond heeft de eigenschappen van klei en veen in zich, een groot CEC (Klei-humus complex) met een mineralenbuffering en veel organische stof.

De drooglegging is vanuit agrarisch optiek klein en uit de naast gelegen Zweth met een hoog waterpeil treedt in geringe mate kwel op dat uitteedt in de greppels en sloten. Het gebied is niet begrensd als Natuur Netwerk Nederland (NNN)gebied binnen het Natuurgebiedsplan Zuid-Holland, maar heeft wel de status van belangrijk weidevogelgebied (Bron: <http://pzh.b3p.nl/viewer/app/NNN-belangrijke-weidevogelgebieden>) gekregen in het provinciaal beleid.

In de Woudse waterberging liggen 9 percelen (zie afbeelding 2). De percelen 1A (maaidatum na 8 juni) en 1B (kruidenrijk, 15 juni) worden beheerd door dhr. J.P. van Woerden, percelen 2, 3 (beide maaidatum 8 juni) en 4 (voorbeweiden tot 1 mei, maaidatum na 15 juni) door dhr. M. de Jong en percelen 5 t/m 9 (maaidatum 15 juni en een plasdraspomp) door dhr. H. Dijkshoorn.

Afbeelding 2. De percelen in de Woudse waterberging.

3. Bespreking resultaten weidevogels

3.1 Aantallen en trend

Sinds de start van het weidevogelbeheer zijn de aantallen weidevogels in de calamiteitenberging snel toegenomen en daarna vrijwel constant gebleven, maar in 2020 en 2021 verder toegenomen. Er zijn 7 soorten weidevogels met in totaal 74 territoria vastgesteld in de calamiteitenberging van de Woudse polder. De Woudse polder zelf is een groter geheel, waar op meer plaatsen weidevogels broeden. Het zijn dus geen totaal aantallen voor de Woudse polder.

Van 2015 tot 2021 is de totale stand van alle soorten weidevogels bij elkaar in de berging met 60% toegenomen. De toename is te verklaren door verschuiving van broedvogels binnen de Woudse polder als geheel en door het goede broedsucces in de waterberging.

Op een oppervlakte van 34 hectare zaten dit jaar 74 territoria van weidevogels, een dichtheid van 218 paren per 100 hectare. Dat is meer dan driemaal de SNL-norm-hoog van 60 paren per 100 hectare, een maatstaf voor een goed weidevogelgebied. Binnen de waterberging zelf ligt de nadruk van de verspreiding op de percelen (1-5) in het midden en oosten van de berging. De meest westelijke percelen hebben grotere drooglegging en liggen dichters tussen de dijken. Perceel 1A dat ooit is opgehoogd, is altijd minder in trek dan de percelen ernaast.

Tabel 2: Aantal territoria weidevogels in de calamiteitenberging de afgelopen jaren. (Bron VWG Midden-Delfland)

Soort/jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
grutto	9	10	13	13	14	14	16
tureluur	8	15	12	12	12	12	13
scholekster	4	5	5	5	5	6	6
kievit	17	19	21	22	19	24	29
slobeend	1	1	0	1	1	2	1
krakeend	3	4	4	6	3	3	8
kuifeend	3	3	1	2	1	0	1
zomertaling	0	0	0	0	0	1	0
gele kwikstaart	0	0	0	0	0	1	0
patrijs	0	1	1	0	0	0	0
Totaal territoria	46	58	57	61	55	63	74

3.2 Broedsucces (BTS)

Sinds de start van het weidevogelbeheer is het BTS (Bruto Territoriaal Succes) in de calamiteitenberging steeds relatief hoog, doch wisselend geweest. Het eerste jaar was erg succesvol met een fenomenaal BTS. Ook 2021 was qua BTS cijfers goed genoeg voor instandhouding van de soorten. Omdat er veel meer broedparen aanwezig zijn in 2021 is het BTS cijfers minder hoog, maar de absolute aantallen paren met jongen zijn zeker niet minder groot dan de jaren hiervoor.

Bij de grutto zie je een afnemend broedsucces sinds er 13 broedparen of meer zitten. Het gebied zit vol voor grutto's met jongen en dan gaat competitie voor voedsel onderling een rol spelen. Toch is het BTS ieder jaar wel hoog genoeg voor instandhouding van de soort.

Voor de scholekster zijn in 2021 de 3 paren met jongen met begin juni een BTS van 50%. Eind mei liepen er nog 5 paar met jongen, maar voor scholekster houden we BTS begin juni aan. De jongen van 2 paren zijn weg getrokken of opgegeten. Het lijkt erop dat net als bij grutto, er een max zit op het aantal paren (van 4 bij de scholekster).

Kievit en tureluur wisselen het sterkste in aantal en broedsucces. Bij deze soorten speelt de beschikbaarheid van natte plekken en slikranden een belangrijke rol, in de vorm van greppels met water, opdrogende slootjes, plasdras, en daarnaast niet te lang gras en beweiding door vee. Deze elementen zijn allemaal beschikbaar in de berging, maar neerslag bepaalt de waterstand in de sloten en greppels vanwege de kleine drooglegging. In 2021 zorgden de weersomstandigheden voor gunstig waterpeil in de berging voor deze soorten en scoort de tureluur voldoende hoog BTS voor instandhouding. Bij de kievit was het BTS gemiddeld met 2 jaren een hoger en in 4 jaren een lager broedsucces. Het hoge aantal broedparen temperde het BTS van de kievit dit jaar, want er werden maar liefst 18 paren met kuikens waargenomen.

De diverse eendensoorten zijn niet weergegeven in de tabel met broedsucces, omdat deze vogels geen opvallend gedrag vertonen en zich verschuilen, waardoor tellen niet meevalt. Geen van de bijzondere eendensoorten is met jongen gezien, alleen de wilde eend waarvan 4 vrouwtjes met jongen gezien zijn. De krak-, slob- en kuifeenden broeden allemaal vrij laat in het seizoen en worden normaal gesproken vanaf begin juni met kuikens gezien, maar zelden of nooit in de calamiteitenberging. Ten dele is dit te wijten aan de onderzoeksperiode, met een laatste bezoek in de eerste week juni.

Afbeelding 3: Verspreiding territoria weidevogels 1 mei. Bron: landschapsbeheer

Soort/jaar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
grutto	100%	100%	62%	64%	71%	62%
tureluur	67%	33%	50%	83%	67%	69%
scholekster	80%	0%	60%	60%	50%	50%
kievit	79%	40%	28%	79%	33%	62%

Tabel 3: BTS van de weidevogels in de waterberging de afgelopen jaren. (Bron VWG Midden-Delfland)

Afbeelding 4: Verspreiding weidevogels met jongen 29 mei. Bron: landschapsbeheer

3.3 Vliegvlugge kuikens

Het BTS is een goede maatstaf voor het uitkomen van de nesten met eieren en overleving van de kuikens in de eerste 1 of 2 weken. Daarna hebben de kuikens nog enkele weken nodig tot ze vliegvlug zijn. In deze periode neemt de voedselbehoefte toe, vallen de kuikens meer op en zwerven ze verder bij de ouders vandaan, omdat ze niet meer zo vaak warm moeten worden onder het lichaam van de ouders. Dit is een periode waarin de kuikens erg kwetsbaar zijn. Bij een laag BTS, zijn er uiteraard ook weinig kuikens die vliegvlug worden, maar bij een hoog BTS betekent dat niet altijd, dat er veel kuikens vliegvlug worden. In die laatste weken kan er nog veel verloren gaan.

Het definitieve rendement van vliegende kuikens is niet nauwkeurig te tellen, maar een uiteindelijk goed resultaat wordt ingegeven door de aanwezigheid van weidevogels met vliegende kuikens eind mei/begin juni, afwezigheid van jagende buizerds en zwarte kraaien in de kuikenperiode (die op sommige plekken direct bij aankomst al gezien worden en speciale jachttechnieken hebben ontwikkeld), door het ontbreken van nalegels, door kleine verplaatsingen van weidevogels (met jongen), grote aantallen insecten (voedsel, intuïtief gemeten door te schatten als je door het grasland loopt) en een goed broedresultaat bij overige soorten, zoals de meerkoet (die snel afneemt bij predatie door vos).

In 2021 gingen in het vroege voorjaar nauwelijks nesten verloren en op 1 mei liepen 18 paar kieviten met kuikens. Andere soorten hadden op dat moment nog geen kuikens. Op 29 mei liepen de meeste vogels met jongen en was het aantal paren kieviten met jongen 16 paar. Vrijwel zeker hebben de 16 – 18 paren van de kievit allemaal 1 of meer vliegvlugge jongen groot gebracht.

Van de grutto's liepen 10 paren met kuikens op 29 mei, Aangezien op 1 mei nog geen enkele grutto jongen had, kunnen de eerste jongen dan krap aan vliegen. Op 6 juni liepen er nog 5 paren grutto meer met kuikens plus 2 vliegende kuikens, zodat er minstens 7 kuikens, maar mogelijk alle 10 de paartjes kuikens hadden die vliegvlug geworden zijn. Ook waren op 6 juni nog 3 paar tureluur en 3 paar scholeksters met kuikens aanwezig, van de resp.10 en 5 op 29 mei. De scholekster heeft vrij lang nodig en hiervan zijn de 3 paren degene die jongen vliegvlug kregen, waarvan een paar met 2 en een met 3 kuikens gezien werd. Tureluurs zijn juist een week sneller dan de andere weidevogels.

Hiervan kan een deel vertrokken zijn tussen 29 mei en 6 juni en zal het aantal paren met vliegvlugge kuikens dichter richting de 10 liggen.

3.4 Overige broedvogels

Meerkoet en wilde eend broeden er ook met beide tenminste 4 paar en zijn met jongen gezien. Grauwe ganzen, boerenganzen en grote Canadese ganzen die in de vlietlandjes langs de Zweth broeden lopen met hun jongen in de berging.

3.5 Predatoren

De predatiedruk is in 2021 op basis van broedsuccessen vrij laag geweest. Een hermelijn is in het gebied aanwezig dit jaar en nam zijn deel van de eieren en kuikens.

Zwarte kraaien en buizerds zijn minder frequent waargenomen in 2021. De kraaien werden meestal succesvol verjaagd door de weidevogels en de buizerd kwam pas vaker toen het weer opknapte begin juni. Een reactie van de weidevogels op de aanwezigheid van predatoren is om bij elkaar te clusteren, ook in de periode dat ze met kuikens lopen, terwijl je vroeger juist zag, dat de vogels zich verspreiden in de tijd at ze kuikens hadden. De concurrentie om voedsel onder de kuikens is daardoor groter.

4. Graslandgebruik

4.1 Graslandgebruik

In het broedseizoen van 2021 is het graslandbeheer in kerngebied afgestemd op de aanwezige weidevogels. De afspraken over het beheer werden vanaf 2015 tussen het Hoogheemraadschap van Delfland en de agrariërs gemaakt en sinds 2017 opgenomen als ANLB pakket bij collectief Midden-Delfland. Aan de voorwaarden is voldaan.

In 2021 zijn de percelen met maaidatum 8 juni verlengd tot 15 juni. Voor 15 juni is geen enkel perceel gemaaid. Enkele percelen zijn nog later dan 22 juni gemaaid. Op 1 perceel hebben koeien gelopen tussen 1 april en 1 mei en 1 perceel is in kruidenrijk beheer. Een plasdraspomp in het hogere, smallere westelijk deel trok daar kieviten en tureluur en zorgde voor een bredere verspreiding van de vogels over de berging.

Perceel	Beheer pakket	Maaidatum 2021
1A	Maaidatum 8 juni	Na 15 juni
1B	Maaidatum 15 juni, kruidenrijk	Na 15 juni
2	Maaidatum 8 juni	Na 15 juni
3	Maaidatum 8 juni	Na 15 juni
4	Voorbeweiden tot 1 mei, maaidatum 15 juni	Na 15 juni
5	Maaidatum 15 juni	Na 15 juni
6	Maaidatum 15 juni	Na 15 juni
7	Maaidatum 15 juni en plasdras pomp	Na 15 juni
8	Maaidatum 15 juni	Na 15 juni
9	Maaidatum 15 juni	Na 15 juni

5. Conclusie

Tot stand gekomen door samenwerking van het Hoogheemraadschap van Delfland, de boeren en de organisaties aangesloten bij het Weidevogelpact is in 2015 en 2016 succesvol weidevogelbeheer opgericht in de calamiteitenberging Woudse Polder. Vanaf 2017 is het beheer voortgezet onder ANLB vergoeding via Agrarisch Collectief Midden-Delfland.

In het voorjaar van 2021 is de calamiteiten waterberging in de Woudse polder voor het zevende opeenvolgende jaar geïnterviewd op broedvogels. Er broedden 7 soorten weidevogels in 74 territoria. Een recordaantal broedpaartjes. Het aantal broedvogels is sinds de start van het weidevogelbeheer in 2015 met bijna 60% toegenomen van 46 naar 74 broedparen. Het broedsucces was in 2015 en 2016 uitmuntend, in 2017, 2018 en 2020 voor sommige soorten te laag maar in 2019 en 2021 weer goed. In 2021 was het broedsucces (BTS) voldoende voor instandhouding van de weidevogels in de Woudse waterberging. De toename in broedparen heeft geleid tot een relatief iets lager broedsucces, maar in absolute aantallen hebben er niet eerder zoveel paren met kuikens gelopen. Het beheer is in 2021 afgestemd op de aanwezige weidevogels. De boeren hebben zich geheel volgens afspraak ingezet op de percelen met contracten om de vogels te beschermen.

